

FAGLIGT SKØN

– hvad skal der til set ud fra Benner og Martinsens perspektiver

Lisbeth Uhrenfeldt, sygeplejerske, phd

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

*Skønnet : at kunne leve i det konkretes
forenende modsætninger mellem åbenhed og
saglighed, mellem sårbarhet og
grænsesætning.*

*Kari Martinsen
1991:123*

*Skøn forudsætter: indfølingens medlevelse
og anerkendelsen af at den anden arbejder
sammen med de faglige overvejelser af
situationen.*

*Kari Martinsen
1991:123*

- -*UDDANNELSE GIVER IKKE GARANTI FOR DANNELSE,*
- *DANNELSE ER KNYTTET TIL PRAKSIS OG DEN MÅDE VI ER SAMMEN MED ANDRE PÅ,*
- *VILKÅRET FOR DANNELSE ER DIALOGEN OG DEN KRITISKE FÆLLES REFLEKSION OVER SAGEN*
- ***"DET HÆNDER, AT VI MØDER DYB VISDOM HOS MENNESKER SOM ALDRIG HAR TILEGNET SIG AKADEMISK LÆRDOM. DET HÆNDER OFTE AT VI MØDER AKADEMISK LÆRDE SOM ALDRI FORMIDLER VISDOM. DET FINNES SPRENGLÆRD TOSKESKAP (DA.:LÆRD TÅBELIGHED) OG DET FINNES FOLKELIG VISDOM".
JON HELLENES***

1993: 19

- **ETIK, NORMER OG SKØN** (2012: 49-123)
- **FORSKNINGSSPØRGSMÅL:**
KAN LØGSTRUPS ETIK OPLYSE OG
MEDVIRKE TIL AT SKABE MERE KLARHED
OVER DE OFTE VANSKELIGE
SITUATIONER, SYGEPLEJERSKER
BEFINDER SIG I?

SKØNNET I DAGLIGDAGEN

"Den steg har fået nok, der kommer klar saft ud når jeg stikker i den.."

"Du skal strikke 3 cm mere, så vil det passe...."

"Sidste gang tog det mig 25 min at gå den strækning, det vil nok tage dig nogenlunde det samme..."

"Jeg tror vi var 100 personer til det foredrag.."

Skønnet er en del af menneskets daglige tilværelse, det udtrykker evnen til dømmekraft, det bygger på en afvejning af forskellige forhold, måleenheder via *Sensus communis, den sunde fornuft*

SKØNNET I PROFESSIONEN

"Den seng skal skiftes, lagnet er rodet, det folder, den kan give problemer når Anna sveder så meget som hun gør.."

"Der er spist halvdelen af den tallerken havregrød, jeg tror der var 200 g i en hel portion, jeg anfører et indtag på 100g...."

"Det tager 15 min at instruere patienten i de her øvelser og at svare på spørgsmål, så det vil nok tage dig nogenlunde det samme..."

"Jeg vil tro at vi modtog 25 patienter til det åbent hus arrangement i ambulatoriet idag.."

Skønnet er en del af sygeplejerskens hverdag, det udtrykker evnen til dømmekraft via *Sensus communis, den sunde fornuft*

SKØNNET I VIDENSKABEN

- PÅ BAGGRUND AF UNDERSØGELSEN OM BEHOVET FOR INDTAG AF PROTEINRIG DRIK UMIDDELBART EFTER EN OPERATION, SÅ ANBEFALER DETTE SYSTEMATISKE REVIEW, AT INDTAGET FORTSÆTTER X ANTAL DAGE EFTER FØLGENTE INGREB:.....
- PÅ DEN BAGGRUND OPSTILLER VI EN HYPOTESE OM, AT DET SAMME ER TILFÆLDDET FOR MØDRE EFTER ET KEJSERSNIT? VI VIL UNDERSØGE FØLGENTE PARAMETRE .....

FAGLIGT SKØN, CENTER FOR KLINISKE RETNINGSLINJER

DEPARTMENT OF HEALTH SCIENCE AND TECHNOLOGY
AALBORG UNIVERSITY

- *Menneskets evne til at skønne eksisterer hos normalt fungerende mennesker senest fra 7 års alderen,*
- *det faglige skøn derimod kommer med uddannelse og den dannelsesproces der finder sted med erfaring.*

A black and white photograph of a man with a magnifying glass held over his right eye. He has a serious, focused expression. The background is dark.

” Alt hvad du vil at andre skal gøre mod dig,
skal du gøre imod dem. “

- Martinsen 2012:55

ALISON KITSON

(1997)

Does
nursing
have a
future?

“Vi vil være der for dig”.

(Kitson 1997, 113)

- 1) *Thinking-in action and reasoning in transition,*
- 2) *Clinical grasp og clinical inquiry,*
- 3) *Clinical forethought.*

Benner et al 2011, kap 1-3

- *Thinking-in action and reasoning in transition (2011, kap 1)*

- *Tænker videre under handling*
- *Ræsonnerer videre under forandring*

"Selvom videnskabelig dokumentation er afgørende for god praksis, skal klinikeren udvikle færdigheder og ræsonnement, der er tættere på et levende billede, hvor der kan betragtes sekvenser, udvikling, forandring og nuancer"

Benner et al 2011, 11

Udviklingen af sammenhæng mellem:

- befolkningens centrale sundhedsproblemer
- forskning og vidensformidling til
- et øget udbytte for den enkelte patient

Klinisk
ledelse

” Patricia Benner: What are your core values that keep you going?”
https://www.youtube.com/watch?v=J7_Hgn3DFTQ

Nye områder indenfor
Global Health at tage fat
på.....

https://www.youtube.com/watch?v=ZM315_5Jqss

De klinisk vise ekspert sygeplejersker:

Tænker undervejs i handling, kan ræsonnere under forandring

Har en klinisk undersøgende opfatteevne og sensitivitet

Har en klinisk forudsige evne

"Der er mere på spil her end blot rationel beregning. Der er eksempler i denne bog på anvendt etik, baseret på gode relationer og solidaritet med patienten, gennem dialog og respekt"

Benner et al 2011, 22

Fra novice til ekspert (1984) til
Clinical wisdom and interventions in
Acute and critical care. A thinking
in-action approach (2011)

har fokus været på hvordan
forskellige sygeplejersker med
forskellig baggrund og erfaring lærer
deres fag.

Samt hvordan de agerer på den
baggrund og senest hvordan de
bruger deres etik og omtanke i den
enkelte situation.

DEN AVANCEREDE NYBEGYNDER

FRA DEN VIRKELIGE VERDEN:

- *DER ER ORDINERET BT MÅLING HOS DENNE PATIENT HVER ANDEN TIME. DET MÅLES DERFOR KORREKT HVER ANDEN TIME, PATIENTEN VÆKKES KL 02 OG ER STADIG VÅGEN KL 04, KL. 06 KLAGER PATIENTEN OVER DEN MANGLENDE SØVN I NAT. DET RAPPORTERES I DEN ELEKTRONISKE PATIENT JOURNAL*
- *PATIENTEN SKAL HAVE 15 TABLETTER, DE OPHÆLDSES KORREKT, DE ER I FORSKELLIGE STR OG FARVER. VED TABLET UDDELINGEN, SÆTTES DE PÅ BORDET FORAN PATIENTEN, DER TAGER BÆGRET OG HÆLDER DEM UD I HÅNDEN OG DEREFTER INDTAGER DEM ENKELTVIS. UNDERVEJS TABES DER ET PAR AF SMÅ TABLETTER, UDEN DET OBSERVERES. DER NOTERES I DEN ELEKTRONISKE PATIENT JOURNAL AT MEDICINGIVNING ER FORETAGET*

FAGLIGT SKØN, CENTER FOR KLINISKE RETNINGSLINJER

DEPARTMENT OF HEALTH SCIENCE AND TECHNOLOGY
AALBORG UNIVERSITY

DEN DYGTIGE SYGEPLEJERSKE (PROFICIENT)

- SYGEPLEJERSKEN OBSERVERER I LØBET AF NATTEN AT PATIENTEN BLIVER DÅRLIGERE, HUN FORMODER AT PATIENTEN I LØBET AF FORMIDDAGEN BLIVER MORIBUNT.
- HUN LADER FAMILIEN SOVE OG AFVENTER NÆSTE MORGEN FØR HUN KL 6 RINGER TIL FAMILIEN OG SÆTTER DEM IND I SITUATIONEN, DE KOMMER I LØBET AF 20 MIN. KL.7 DØR PATIENTEN OG SYGEPLEJERSKEN BEBREJDER EFTERFØLGENDE SIG SELV, AT HUN VALgte AT UDSÆTTE OPRINGNINGEN, HUN VURDERER NU AT HUN SKULLE HAVE LADET FAMILIEN SELV TAGE DENNE BESLUTNING. HUN FORTÆLLER SELV OM DENNE SITUATION SOM ET VENDEPUNKT I SIN EGEN FORSTÅELSE AF SITUATIONEN.

DEN KLINISK VISE SYGEPLEJERSKE

FRA DET VIRKELIGE LIV:

- *PATIENTEN UDVISER TEGN PÅ KRAFTIG ÅNDENØD, DENNE PATIENT HAR TIDLIGERE HAFT AKUT LUNGEØDEM OG SYGEPLEJERSKEN VURDERER AT LÆGEN IKKE NÅR FREM, EFTER TILKALD, TIDSNOK TIL AT PATIENTEN KAN UNDGÅ AT FØLE AT HUN ER VED AT KVÆLES,*
- *FOR AT AFHJÆLPE SITUATIONEN, INDGIVER HUN DERFOR EN INJEKTION, DER I STYRKE OG PRÆPARAT TIDLIGERE HAR PASSET TIL DENNE PATIENT I SAMME SITUATION,*
- *DA LÆGEN ANKOMMER ER EFFEKTEN VED AT INDTRÆDE OG LÆGEN NOTERER SIN ORDINATION AF VANDDRIVENDE INJEKTION I DEN ELEKTRONISKE PATIENT JOURNAL.*

FAGLIGT SKØN, CENTER FOR KLINISKE RETNINGSLINJER

DEPARTMENT OF HEALTH SCIENCE AND TECHNOLOGY
AALBORG UNIVERSITY

Evidensialisme

Sammenfatning:

Martinsen er optaget af det røde område, hun har et kritisk indspil ift begrebet "Evidence utilisation" og ift cirklen i midten
 "Evidensbaseret praksis" generelt
 (Martinsen 2009: 81-156)

Dannelsel til
klinisk
visdom

Sammenfatning:

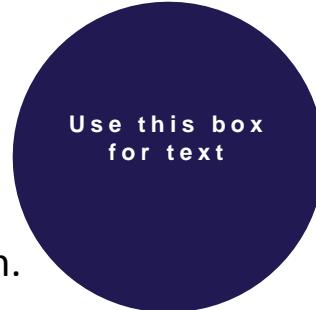
Benner er optaget af især det blå men også af det røde, men de er begge i dialog med alle felter.

Use this box
for text

TAK FOR OPMÆRKSOMHEDEN

REFERENCER

Use this box
for text

Benner P, Hooper-Kyriakides P, Stannrd D Clinical wisdom and interventions in acute and critical care. A thinking-in –action approach. 2nd edition 2011. Springer

Heidegger M Hvad er metafysik 1955, 1994. Det lille forlag.

Martinsen K Pleie uten omsorg 1991, PAX

Martinsen K Den omtenksomme sykepleier 1993, Tano

Martinsen K Samtalen Skjønnet og evidensen. 2005. Akribe

Martinsen K Å se og innse. Om ulike former former for evidens.2009.

Akribe

Martinsen K Løgstrup & sygeplejen. 2012. Klim

Uhlenfeldt L, Hall EOC Clinical wisdom among proficient nurses.

Nursing Ethics 2007, 14,3.

You tube videos:

https://www.youtube.com/watch?v=J7_Hgn3DFTQ

https://www.youtube.com/watch?v=ZM315_5Jqss